

פרוטוקול מס' 340

מישיבת ועדת החוקה, חוק ומשפט
מיום ב', כו' באייר תשל"ג - 28.5.73, שעה 9.00

נכחו:

חברי הוועדה:

י. גולדשמידט - היו"ר
מ. ביבי
ג. האוזנר
ב. הלוי
ש. פרידמן
י. קורן
י. ה. קלינגהופר

מוזמנים:

א. ידין - המשנה ליועץ המשפטי לממשלה
י. קרפ - משרד המשפטים

ושמה:

ח. ביתן

חוק סדר הדין הפלילי (תיקון מס' 2), תשל"ב-1971,
שחזר מוועדת המשנה (סעיפים 8-17).

סדר היום:

אני פותח את השיבה.

היו"ר י. גולדשמידט:

חוק סדר הדין הפלילי (תיקון מס' 2), תשל"ב-1972

אושרו.

סעיפים 8-9

סעיף 10

היו"ר י. גולדשמידט: בסעיף זה חלו רק שינויים ארגוניים: ועדת המשנה החליטה לסזג סעיפים קטנים (ה) ו(ו) בסעיף קטן (ה), כאשר הפיסקה הראשונה כוללת מה שנאמר קודם בסעיף קטן (ה), והפיסקה השניה - את מה שנאמר קודם בסעיף קטן (ו).

השאלה היא אם אין לכתוב גם בסעיף קטן (ה) שהנאשם רשאי לבקש לבטל חלק מהדיון שלא היה בפניו, או שגם אם ביקש לבטל את כל הדיון, יהיה בית המשפט רשאי לבטל חלק מסבו בלבד.

א. ידין:

אם הדיון התנהל שלא בפני הנאשם, וזה האחרון טוען שהיתה לו סיבה סבירה לא להתייצב, זה נראה לי מלאכותי מדי שהוא יבקש לבטל חלק מאותו דיון ולקיים חלק אחר של הדיון. זה נראה לי מאד לא מציאותי. אם הוא אומר שהיתה לו סיבה סבירה להיעדר, הרי הוא יתייחס לכל הדיון שהתנהל שלא בפניו.

י.ה. קלינגהופר:

אם רוצים ללכת בדרך המוצעת על-ידי פרופ' ידין, כלומר שהנאשם יוכל לבקש ביטול כל הדיון שהיה בהיעדרו או לא כלום, נראה לי שצריך לשנות במקצת את הנוסח של סעיף קטן (ה), כי המלים "חלק הדיון" הן דו-משמעות. אני מציע לוותר על המלה "חל" המופיעה בפיסקה הראשונה של סעיף קטן (ה). אני מסכים לטיעון שהאפשרות לבקש ביטול חלק מהדיון היא מלאכותית. במקרה כזה הנאשם יבקש לבטל אותו חלק שלא היה לטובתו ואת החלק האחר שהיה לא לטובתו הוא יבקש לקיים. אולם צריך להתאים לכך את הניסוח.

הוחלט:

בסעיף קטן (ה), בפיסקה הראשונה תימחק המלה "חלק" הבאה אחרי "לבטל את".

לאשר בשינוי זה את סעיף 10.

אושרו.

סעיפים 11-12

סעיף 13

היו"ר י. גולדשמידט:

בסוף סעיף קטן (ב) יש טעות דפוס. במקום "להיבא" יש לכתוב "להביא".

י. קרפ:

בשורה השלישית בסעיף קטן (א) מופיעות המלים "מהודעת הנאשם" בתוך סוגריים. ועדת המשנה מבנה שבית המשפט צריך להשתכנע מהודעת הנאשם כי אין מקום לטעון את טענת האליבי, בעוד שההצעה הכחולה לא הבחינה בענין זה. חברי ועדת המשנה חששו שמא יקח בית המשפט לעצמו את היוזמה ויחליט שאין מקום לטעון טענת אליבי בעוד שהנאשם מתכוון לטעון אותה, ולכן הציעו לכתוב "זולת אם ראה מהודעת הנאשם". לנו נראו מלים אלה מיותרות, כי אנו משאירים שיקול דעת לבית המשפט ואנו סבורים שאין לכפות עליו הסברים כשזה מיותר לגמרי. על כל פנים אנו עלולים להעמיד את בית המשפט במצב מביך: הוא יצטרך להסביר לנאשם כי עליו לטעון מיד את טענת האליבי, כאשר ברור שאין מקום לטענה זו.

י.ה. קלינגהופר:

הניסוח בסוף סעיף קטן (א) אינו נראה לי. כתוב שבית המשפט יסביר לנאשם, שאם הוא רוצה לטעון טענת אליבי, "עליו לעשות כן מיד ואת חוצאות הימנעותו מלעשות כן". כדי שהניסוח יהיה ברור יותר אני מציע להוסיף את המלים "וכן יסביר לו" אחרי "לעשות כן מיד" ולמחוק את ה" החיבור במלה "ואת".

י.ה. קלינגהופר:

למה הכוונה במלים "מהודעת הנאשם"

הכתובות בתוך סוגריים בסעיף-קטן (א)?

הכוונה לתשובת הנאשם.

י. קרפ:

כפי שהסבירה גב' קרפ אנו מציעים למחוק מלים אלה, כי אנו רוצים שבית המשפט יוכל ללמוד שאין מקום לטענה אליבי - מכל דבר, בלי לסייג את זה.

א. ידין:

במקום "מה תשובותיו" בהתחלת סעיף קטן (א) צריך לבוא "מה תשובתו".

י. קרפ:

כתוב בסעיף קטן (א) שבית המשפט ישאל את הנאשם מה תשובתו לאישום. אם כן, זה סביר שבית המשפט יחכה לתשובתו ועל-פי תוכן התשובה הוא יחליט. לכן יש מקום לכתוב: "וזולת אם ראה, על-פי תשובתו".

היו"ר י. גולדשמידט:

הרי במהלך התשובה צריך הנאשם להחליט אם הוא רוצה לטעון טענת אליבי.

י. קרפ:

אני מציע לשנות את הסדר בסעיף קטן (א): להעביר את הסייג המתחיל במלה "וזולת" לסוף ולהצמיד את הפיסקה בדבר ההפגה של בית המשפט לפיסקה הראשונה של סעיף קטן (א).

היו"ר י. גולדשמידט:

כך בנינו את הסעיף בהצעה הכחולה, אלא שחברי ועדת המסנה חששו מהשלילה הכפולה ועל כן הציעו לשנות את סדר המלים. לדעתי, אפשר לחזור להצעה הכחולה.

י. קרפ:

אני מסכים למחיקת המלים "מהודעת הנאשם" המופיעות בסעיף קטן (א), כי ממילא יש שיקול דעת מסויים לבית המשפט, גם אם משאירים את המלים הללו.

י.ה. קלינגהופר:

כתוב ג(א) "יסביר לנאשם", אך כיוון שמוצע לא להזכיר את תשובת הנאשם לא ברור מתי יתן בית המשפט את ההסבר. משום כך יש אולי מקום להוסיף את המלים "באותו מעמד".

היו"ר י. גולדשמידט:

תגובת הנאשם בזכות בסעיף קטן (ב), מסמע שכל מה שנזכר לפני כן הוא השלב הקודם. זה יוצף אחד. אולי אפשר להקדים את המלים "ויסביר לנאשם".

י. קרפ:

ברצוני להעלות הצעה, אם כי איני בטוח עדיין שהיא הפתרון. סעיף 136, שאותו בא סעיף 13 להחליף, קיים מאז ומתמיד ואנו ממשיכים לקיים אותו גם בסעיף המוצע עכשיו. השאלה היא אם זה לא יהיה פשוט יותר להשאיר את סעיף 136 הקיים כמות שהוא, לסמן אותו כסעיף קטן (א) ולהוסיף סעיף קטן (ב) שיאמר: "וזולת אם ראה שאין מקום לטעון במקום אחד הייתי" יסביר לנאשם שאם ברצונו לטעון טענה זו... מלעשות כן".

א. ידין:

למעשה אין צורך להחליף את סעיף 136, אלא להוסיף לו.

י.ה. קלינגהופר:

הוא שאני אומר. יש להשאיר את סעיף 136 כמו שהוא ולסמן אותו כסעיף קטן (א) ולהוסיף סעיף קטן (ב) בנוגע לאליבי.

א. ידין:

אבל בהודעת האליבי צריך הנאשם לציין גם את המקום, וזה מחייב את בית המשפט לתת הדרכה לנאשם, כי אחר-כך עלול הנאשם להיכשל.

י.ה. קלינגהופר:

אם אנו מייחדים סעיף לענין האליבי, אנו צריכים לכלול באותו סעיף את התוצאות

י. קרפ:

המפורטות בסעיף קטן (ב).

י.ה. קלינגהופר:

אני מציע שמעיף 13 ינוסח מחדש ויובא לפנינו לקראת הישיבה הבאה.

היו"ר י. גולדשמידט:

אנו עוברים לסעיף קטן (ב). חבר-הכנסת ארזי הציע בוועדת המשנה לאפשר לנאשם לטעון טענת "במקום אחר הייתי" בלי לומר היכן היה, כי אם יציין את המקום בו היה הוא עלול להפליל את עצמו במקרה שהיה מעורב בעבירה מסויימת באותו מקום.

י.ה. קלינגהופר:

אבל ציון המקום הוא חלק אינטגרלי מהאליבי, ואם אין הנאשם מציין את המקום האחד בו היה, הוא רק מכחיש שהיה במקום ביצוע העבירה, ואם כן, זו הכחשה ולא טענת אליבי.

ש. פרידמן:

אם אדם טוען טענת אליבי, האם לפי המצב המשפטי הקיים חייב הוא לומר לומר היכן הוא היה, גם אם הסתכן בפלילים באותו מקום? הוא יכול להצהיר שלא היה במקום בו נוצעה העבירה, אך אם יגלה שבאותו הזמן הוא פרץ לבנק דיסקונט בחיפה, למשל, הוא יפליל את עצמו.

היו"ר י. גולדשמידט:

אני מבין ששאלת חבר-הכנסת פרידמן היא זו: אם הנאשם טוען טענת "במקום אחר הייתי" ואינו מוכן לציין את המקום האחר בו היה, האם בית המשפט מקבל טענה זו כטענת אליבי, או שהוא אומר כי כל עוד אין הנאשם מזכיר היכן היה הרי זה כאילו ולא כלום.

י.ה. קלינגהופר:

אם הנאשם ינהג כך, זו תהיה כפירה באשמה, אך לא הבאת אליבי.

י. קרפ:

בדרך זו הוא אינו פורסם את טענת האליבי.

א. ידין:

ברצוני להזכיר שאין חוקרים את הנאשם ואין מחייבים אותו לענות. אם הוא חושב שהגילוי יקר מדי, הרשות בידו לא לטעון טענת "במקום אחר הייתי". כך זה גם לפי החוק הקיים. החידוש אינו לגבי עצם הטענה, אלא גם העיתוי.

היו"ר י. גולדשמידט:

אני מצטרף לדעת חבר-הכנסת קלינגהופר ודוחה את הצעת חבר-הכנסת ארזי, כי אם לא אמר הנאשם באיזה מקום היה אין זו טענת אליבי.

אם כן, סעיף 13 המוצע יהיה בנוי בצורה זו: סעיף 136 הקיים יישאר בעינו ויסומן כסעיף קטן (א). בסעיף קטן (ב) ייאמר כי בית המשפט חייב להסביר לנאשם, שאם בדעתו לטעון טענת "במקום אחר הייתי" ולציין היכן היה - כפי שמציע חבר-הכנסת קלינגהופר - הוא יהיה חייב לעשות זאת באותו שלב, ולא, הוא לא יוכל לטעון את הטענה מאוחר יותר אלא ברשות בית המשפט. יש הסכמה שסדר הדברים היה כזה וכן יש הסכמה בקשר לכך שציון המקום בו היה הנאשם הוא חלק מטענת האליבי, ובלעדיו אין טענה זו קיימת. הסעיף בנוסחו הסופי יבוא פעם נוספת לפני הוועדה.

י.ה. קלינגהופר:

נביח שבית המשפט היה מבורר כי אין מקום לטענת אליבי ועל כן גם לא הסביר לנאשם את מה שעליו להסביר לו לפי הסעיף המוצע. מה ביחס לאפשרות או לחוסר האפשרות של הנאשם לטעון טענת אליבי בשלב מאוחר יותר? ייתכן שהשופט טעה בשיקולו ולא נתן הסבר ולכן מנע מהנאשם את האפשרות לטעון בשלב ההתחלתי את טענת האליבי. מדוע צריך הנאשם להיות מנוע מלטעון טענה זו בשלב מאוחר יותר?

ש. פרידמן:

סעיף קטן (א) אינו מנוסח בצורה ברורה.

א. ידין:

שאלת חבר-הכנסת קלינגהופר מצביעה על הצורך בשתי הוראות: הוראה אחת המחייבת את בית המשפט לתת הסבר, והוראה מטריאלית האומרת כי מי שלא טען טענה זו בשלב ההתחלתי יצטרך לקבל את רשות בית המשפט אם ירצה לטעון אותה טענה

א. ידין:

בשלב מאוחר יותר. למעשה כל האלמנטים כלולים כבר בחוק הקיים, והם רק מרוכזים כאן מחדש. גם בפעיף 131 לחוק הקיים כתוב: "בתחילת המשפט יקרא בית המשפט את כתב האישום באזני הנאשם, ויסביר לו, אם ראה צורך בכך, את תכנו". אחר-כך באות הוראות מטריאליות של פרוצדורה. הוא הדין לגבי טענת האליבי. הנאשם יכול לטעון אותה מאוחר יותר, אלא שלשם כך הוא צריך לקבל את רשות בית המשפט, וענין ההסבר שבית המשפט צריך לתת הוא כעין הוראה בפני עצמה. השאלה היא אם זו יכולה להיות עילה לערעור כאשר הנאשם טוען שבית המשפט לא נתן לו הסבר.

ג.ה. קלינגהופר:

- ואף-על-פי-כן לא נתן לו בית המשפט את הרשות להעלות טענה זו מאוחר יותר.

היו"ר י. גולדשמידט:

אפשר יהיה לפנוע מצב כזה אם נקבע חובת הסבר החלטית. כלומר, יהיו הנסיבות אשר יהיו, יודיע בית המשפט, כדבר שבשיגרה, כי טענת "במקום אחר הייתי" אין לה מקום אלא באותו שלב.

אשר לטענת חבר-הכנסת קלינגהופר,

התרופה היא שבית המשפט ישתכנע כי הדבר נפגע מהנאשם שלא כדין ועל כן יתן לו רשות להשפיע את טענתו בשלב מאוחר יותר. איננו חושדים שבית המשפט, מתוך קפידה על יוקרתו, לא יודע כי אכן הבין את הדברים אחרת ולכן לא נתן את ההסבר.

א. ידין:

הדבר נתון לשיקול דעת בית המשפט. אם לא נתן הסבר ונזכח לדעת בשלב מאוחר יותר שטעה בשיקול דעתו, יש להניח שיתן לנאשם אפשרות להשפיע טענתו בשלב מאוחר יותר.

ג.ה. קלינגהופר:

אין זה משביע את רצוני במאת האחוזים, אבל אני מסלים עם זה.

היו"ר י. גולדשמידט:

אם כן, אנו מקבלים את פעיף 13 בלבד חדש, אבל מהותית לא שינינו דבר. אני רק מזכיר שטוב לכלול את ההסבר בדבר טענת "במקום אחר הייתי" והיכן היה הנאשם - בהסבר של בית המשפט, ולא רק באזהרה שבסוף.

ג.ה. קלינגהופר:

רצוי לעשות כן, כי כל ההסבר של בית המשפט בא למנוע מהנאשם כישלון

בשליבים מאוחרים.

פעופים 14-15

היו"ר י. גולדשמידט:

חברי-הכנסת אנקוריון וארזי תמכו בהצעת פרופ' פלר. אגב, הצעות פרופ' פלר (קורא את הצעת פרופ' פלר בקשר לפעיף 14). מופיעות בתיקים של חברי הוועדה (קורא את הצעת פרופ' פלר בקשר לפעיף 14). אני מבין שהצעת פרופ' פלר היתה כי בכל מקרה תושמע פראש מעין תמצית של פסק-הדין, בין שמדובר בזיכוי ובין שמדובר בהרשעה, וכך יפוג הפתח מן הנאשם ולא יצטרך לשמוע את הנימוקים במשך שעה ארוכה ורק לבסוף לדעת מה עלה בגורלו. אני מביא ענין זה להכרעת מליאת הוועדה, לפי בקשת חברי-הכנסת אנקוריון וארזי.

ש. פרידמן:

לכאורה אני רואה בענין זה אלמנט של עיבוי הדין. הצעת פרופ' פלר באה לפנוע מנכס לשמוע מה הנימוקים נגד הצעה זו.

היו"ר י. גולדשמידט:

משרד המשפטים הציע שבית המשפט יודיע פראש רק על זיכוי. כלומר, פידה טובה

מרובה ממידה רעה.

ש. פרידמן:

לפי הצעה זו, אם אין אומרים פראש לנאשם שהוא זוכה, הוא כבר יידע שהורשע.

היו"ר י. גולדשמידט:

אני מכין שאלת חבר-הכנסת פרידמן היא:
מדוע צמצם משרד המשפטים את הצעתו רק

לזיכוי.

י. קרפ:

אני מניחה שהרעיון היה כי פסק-דין
זיכוי שמטעים אותו מיד בהתחלה לא
יעורר תגובות בלתי רצויות מצד הנאשם, כי הוא מרוצה מהזיכוי. העיקר
לדידו הוא הזיכוי, לא ההנפקה. בהרשעה הענין מורכב יותר, ובית המשפט
צריך להסביר לנאשם מדוע הורשע. ההנחה היא, שאם הנאשם יבין מדוע הורשע,
הוא יבין יותר את ההרשעה ויקבל את הדבר בצורה טובה יותר. בהרשעה
הניסקוים אולי חשובים כהקדמה לעצם ההכרעה.

ש. פרידמן:

האם היה איזה חשש שהשטעת החלטת ההרשעה
מראש עלולה לגרום להתפרעות נאשמים

מסויימים או להפרעות מצידם?

י. קרפ:

אני מניחה שזה היה הנימוק. מכל מקום
זו היתה הפלצת ועדת לבדוי.

ב. הלוי:

האם יש כאן איזה מסמך של ועדת לבדוי?

י. קרפ:

הרעיון העיקרי היה שכאשר מדובר בזיכוי
אין לענות את הנאשם ויש להודיע לו מיד
על כך, אך כאשר מדובר בהרשעה, בדרך המוצעת דוחים לו לפעשה את עינוי הדין.

ב. הלוי:

יש שופטים - ואני הייתי ביניהם -
הנוהגים להודיע מיד על זיכוי, ואפילו
על זיכוי מעיקר האשמה. לא היתה חובה כזאת בחוק, אך כך נוהגים כדי למנוע
עינוי הדין. עינוי הדין הרבה יותר גדול כאשר מנתחים את כל העדויות על
פני שלושים-וחמישה עמודים, בעוד שהנאשם מצפה לשמוע רק מלה אחת: זכאי
או אשם. אפשר לחסוך לנאשם את כל הפתח הזה בהודעת זיכוי מוקדמת. כל
היתר כבר פחות מענין אותו. אני חושב שמידת היחס האנושי הכתיבה ללכת
בדרך זו כבר לפי החוק הקיים שלא אפר את הדבר, ובפרט במשפטים חמורים
וכאשר יש נאשמים אחדים. עכשיו מוצע שדבר זה יהיה חלק מהחוק ושזו תהיה
חובת השופט לעשות כן.

חברי ועדת המשנה העלו את השאלה אם לחייב
את השופט להודיע מראש אם הנאשם זכאי או אשם וממה הוא זוכה ובמה הורשע.
הטיעון נגד הצעה זו היה רק חשש של הפרעות מצד הנאשם אם יידע מראש שבדורשע,
ולכן הייתי נוטה בכל זאת שנעשה את הצעד העיקרי ונאמר: הכרעת הדין
צריכה להינתן בהחלטה מנומקת של בית המשפט, אבל היא תבוא בתחילת ההחלטה,
והנימוקים ייקראו לאחר מכן, בו ביום. כמובן, יש לנסח את ההוראה כך
שבית המשפט לא יוכל לפרש ולומר כך: אנו מודעים שהנאשם זוכה או הורשע,
והנימוקים יינתנו ביום אחר.

א. ידין:

בענין זה יש כבר הוראה בחוק.

ב. הלוי:

אני מציע רק לחייב את בית המשפט
להקדים גם את הודעת ההרשעה, עם בירור
פעיפי כתב האישום. בענין זה אני רואה קושי מסויים: השופט יצטרך לומר
שהנאשם זוכה מהפרט הראשון של כתב האישום, למשל, ואילו פרט האישום השני
תוקן והוא הורשע במשהו אחר. כיוון שכל הדברים האלה מופיעים בלאו הכי
בהכרעת הדין, אלא שהם כלולים בעמוד האחרון, הרי השופט צריך פשוט לקרוא
את השורה האחרונה בתור שורה ראשונה. הנימוקים שכנגד שהובאו כאן אינם
משכנעים. יהיה זה שינוי לטובת הפרוצדורה אם נקבע שהשורה האחרונה של
פסק-הדין תיקרא כשורה ראשונה, והנימוקים ייקראו אחר-כך.

י.ה. קלינגהו פר:

בסעיף 164 המקורי כתוב: "בתום בירור
האשמה יחליט בית המשפט בהחלטה מנומקת
בכתב (להלן - הכרעת הדין) על זיכוי הנאשם, או, אם מצא אותו אשם, על
הרשעתו; בית המשפט יקרא את הכרעת הדין על נימוקיה בפומבי, יחתום עליה
ויסמנה בתאריך הקריאה". אנו רואים שזיכוי הנאשם מוזכר בהודאה הקיימת,
אך בלי תוספת המלים "מכל אשמה" הפופיעות בסעיף המוצע עכשיו. הנוסח הקיים
רחב יותר, כי הוא כולל זיכוי מכל אשמה וזיכוי חלקי.

ג. האוזנר:

אם בית המשפט מזכה את הנאשם בחלק מהאשמה, הרי הוא מרשיע אותו בחלק

מהאשמה, וזו הרשעה.

י.ה. קלינגהופר:

אבל מבחינה לשונית יש הבדל בין "זיכוי מאשמה" לבין "זיכוי מכל אשמה".

י. קרפ:

לפעמים יש זיכוי בפרט אישום אחד.

י.ה. קלינגהופר:

אם זה זיכוי חלקי, זה מחייב לומר שמצאו את הנאשם אשם. לדעתי, אין אורך להוסיף את הפילים "מכל אשמה". די לומר "זיכה בית המשפט". אני מבקש האחדה של הטרמינולוגיה כדי למנוע אי-הבנות.

שנית, כתוב בסעיף 14: "יודיע דבר הזיכוי בתחילת הכרעת הדין". הכוונה לא להכרעת הדין, אלא לקריאת הכרעת הדין, כי הכרעת הדין כבר היתה. ההודעה בדבר הזיכוי היא בקריאה. לכן אני מציע לכתוב: "יעמיד את דבר הזיכוי בתחילת הכרעת הדין", או: "יודיע דבר הזיכוי בתחילת קריאת הכרעת הדין".

היו"ר י. גולדשמידט:

אני בעד הצעת ועדת חטונה, כלומר, בית המשפט יצטרך להודיע מראש רק על זיכוי מאשמה, והנאשם יידע שאם לא הודיע השופיע בראשית פסק הדין על זיכוי מלא, הרי שהוא לא זוכה זיכוי מלא. אני מבין שאין הצעה לוותר כליל על האקט של קריאת פסק הדין, אם כי הדבר במשך הרבה זמן, כפי ששמענו מפי חבר-הכנסת הלוי. אם יחוייב השופט להודיע מראש גם על הרשעה, יש חשש שהדברים לא יתנהלו כשורה. רצוי לאפשר לנאשם לעקוב בשקט אחר מהלך הדברים ולשקול אם יש מקום לערעור. אני בדעה שהצעת ועדת חטונה נכונה ואין לקבל את הצעת פרופ' פלר שאומצה על-ידי חברי-הכנסת אנקוריון וארזי.

להצעות הניסוח של חבר-הכנסת קלינגהופר איני מתייחס ברגע זה. היועצים המשפטיים ישקלו אותן.

ג. האוזנר:

לאור הצורך לחסוך בזמנות של בית המשפט יש מקום לשקול אם הכרחי לקרוא בפומבי את כל נימוקי ההרשעה. אם הנאשם מיוצג בבית המשפט - וכך זה ברוב המקרים - מה תועלת יש בכך שבית המשפט קורא במשך זמן רב את כל ההנמקה? כולי מלא הערכה לנימוק של פומביות המשפט, אבל בראש וראשונה צריך להיעשות משפט, ואם אינו נעשה בצורה יעילה, גם הפומביות אינה עוזרת. קריאת הנימוקים גוזלת חלק ניכר מזמנו של בית המשפט. לגבי זיכוי כבר קבענו מה הדין, אך אולי רצוי לומר גם שכאשר מדובר בהרשעה ענין קריאת הנימוקים בפומבי יהיה בתוך לשיקול דעתו של בית המשפט לפי הנסיבות.

היו"ר י. גולדשמידט:

גם בזיכוי שי שיקול דעת לבית המשפט לפי סעיף 15. אני מבין שחבר-הכנסת האוזנר מציע שיחול אותו הדין הן לגבי זיכוי והן לגבי חיוב.

ג. האוזנר:

בזיכוי מדובר על הסכמת בעלי הדין, בהרשעה לא הייתי נזקק להסכמת בעלי הדין. צריך שיהיה שיקול דעת לבית המשפט מתי לקרוא את פסק הדין. אם יחשוב שיש לכך ערך משפטי-חינוכי, הוא יקרא את הנימוקים, ואם לאו, הוא יסתפק בהמצאת הנימוקים בכתב. אני חושב שזה ייעל את עבודת בתי המשפט.

היו"ר י. גולדשמידט:

אני מפנה את תשומת לבכם לסעיף 15 לנוסח הלבן. חברים בוועדת המשנה - והיום גם חבר-הכנסת הלוי - הביעו דעתם שהשופט צריך להודיע מראש לא רק על זיכוי אלא גם על חיוב; שנית, נתעוררה כאן השאלה אם להחיל את ההקלות הניתנות בסעיף 15 לגבי זיכוי - גם על חיוב.

ב. הלוי:

אני מציע לדון בסעיפים 14 ו-15 בנפרד, כי הם עוסקים בשני נושאים שונים. סעיף 14 מתייחס לאותם המקרים הרגילים בהם קורא בית המשפט את הכרעת הדין על כל הנימוקים. צריך עוד לשים לב לכך שמיד אחרי קריאת הכרעת הדין - והדבר אמור בהרשעה בלבד, כי אם יש זיכוי גמור בכך נגמר המשפט - במשך הדיון ובא כח התביעה קם מיד ומדבר על נסיבות העונש, ואחר-כך בא גזר הדין. אם

ב. הלוי:

רוצים אנו לפשט את ההליכים ולא לסבך אותם, עלינו לחתור בכיוון זה שהכרעת הדין תהיה מנומקת ושלמה. בהרשעה בפרט אין זה רצוי להשאיר את הנימוקים תלויים ועומדים, כי אין יכולים לסעון בנוגע לחומרת העונש או לקולת העונש אם אין יודעים מדוע מטיל בית המשפט את העונש? ההגיון מחייב גם לומר מדוע נמצא הנאשם אשם. יכול שאד להיות שהנאשם אמנם נמצא אשם מבחינה פורמלית, אך יש נימוקים לטובתו. אם דוחים את הבאת הנימוקים לשלב מאוחר יותר או משאירים אותם בתיק, עלולים לגרום להשהיית המשפט: יקום הסנגור ויאמר שכל עוד לא יידע מה נימוקים הוא לא יוכל להתייחס למידת העונש. לכן אני מציע להפריד בין סעיף 14 לבין סעיף 15.

אני מציע להרחיב את סעיף 14 בכיוון שהצביע עליו פרופ' פלר רק בהנחה שפסק-הדין כבר כתוב והוא כולל החלטה אופרטיבית ונימוקים. כל הבעיה היא באיזה סדר לקרוא את הדברים. אם מדובר בזיכוי, לית פן דפליג שהשופט צריך להודיע פראש לנאשם רי הוא זוכה מכל אשמה, וכאן מתעוררת השאלה אם לקרוא את הנימוקים סיד או לאחר סכן. הצעת המיעוט בוועדת המשנה - ואני הבעתי הסכמתי אליה - היתה שיש להחיל אותה פרוצדורה הן במקרה של זיכוי והן במקרה של חיוב. הלא בית המשפט הכריע בליבו מה דינו של הנאשם ואף העלה את הדברים על הכתב. אם כן, למה יצטרך הנאשם להמתין שעות כדי לשפוע סוף סוף אם הוא זכאי או אשם?

כל הכרעת דין מורכבת משני חלקים: הכרעת הדין לגופו של ענין, והנימוקים לכך. עד עכשיו היה נהוג לקרוא את הנימוקים קודם להכרעת הדין, ועכשיו מוצע להקדים לנימוקים גם הודעת זיכוי וגם הודעת חיוב. לפעמים הנימוקים אינם מעניינים כל כך את הנאשם, ובארצות בהן יש "ג'ורי" טודיעים רק אם הנאשם אשם או זכאי, בלי נימוקים. כמובן, איני בעד ביטול הנימוקים, אבל צד זה של הקדמת הודעת הזיכוי או החיוב - נעים לנאשם.

עד עכשיו לא שמעתי נימוקים משכנעים נגד הצעת המיעוט בוועדת המשנה. הנימוק היחיד שהושמע היה שהנאשם עלול להתפרע אם ישמע מראש שהורשע בדין. נגד התפרעות הנאשם יש פשטרה, ואם קורות בכלל התפרעויות, הרי הן יכולות לקרות גם בשלב מאוחר יותר. הרי גם לפי הפרוצדורה הקיימת צריך לומר לנאשם בסופו של דבר שהוא יצא אשם, ולפעמים הוא מתפרע ואף תוקף את השופט. הלו השופט אינו פטור מלהמשיך את הדיון בנוגע לעונש. אי-אפשר למנוע את ההתפרעות על-ידי שדוחים את ההודעה עד לאחר קריאת הנימוקים. כלומר, גם בדרך זו איננו מתגברים על אפשרות של הפרעה.

אני מציע לדון בנפרד בענין דחיית

ההגנקה.

ט. ביבי:

הצעת ועדת המשנה נראית לי מטעם אחד בלבד: כאשר רוצים לזכות את הנאשם, מוטב לשמח מיד את ליבו ולשחררו מהפתח מוקדם ככל האפשר. כאשר הכרעתי ללכת בקו זה ולא להחיל אותה פרוצדורה גם על הרשעה לא הבאתי בחשבון את ענין ההתפרעות. הנימוק שלי היה, שאם התוצאה עלולה להעציב את לב הנאשם, מוטב להסמיע לו אותה רק אחרי שישמע את ההנפקות, וכך יעטו בכל זאת לרשותו עוד מספר שעות של רגיעה בהן יוכל להבין מדוע מרשיעים אותו. נראה לי שאם מקדימים את הודעת ההרשעה לנימוקים זה מקשה על הנאשם לקלוט את הנימוקים, כי הוא נתון בפערת נפשו בגלל ההרשעה. לכן אני בעד הקו שקבעה ועדת המשנה.

א. ידין:

איני רוצה להתערב בוויכוח הפסיכולוגי הזה, אבל לו הייתי צריך להצביע, הייתי מצביע בעד הצעת חבר-הכנסת הלוי. מכל מקום נראה לי שלא נעשה טוב אם נכניס כאן, בניגוד לחוק הקיים, מושג חדש של "זיכוי מלא" בשעה שהמעיפים 164 ו-1965 לחוק הקיים מדברים על זיכוי סתם. הסעיף הקיים לא עורר שום קשיים. יש מקרים בהם יש הרשעה חלקית או זיכוי חלקי, ואם נחדש בסיפה של סעיף 164 את הקטגוריה של זכוי מכל אשמה או זיכוי מלא, ניאלץ, כמובן, לתקן גם את סעיף 165 כדי להתאים אותו לחידוש זה.

א. ידין:

אשר להפרדת ניסוקי ההרשעה, איני יכול להצטרף לדעת חבר-הכנסת האוזנר. לניסוקים של חבר-הכנסת הלוי, שנראים לי סאד, ברצוני להוסיף את הניסוק הבא: לצד העקרוני יש ערך רב, ואם רוצים אנו שהדיון יהיה פופבי, צריכים גם לומר בפומבי מדוע שולחים אדם לבית הסוהר, ולא להסתפק בכך שהשופט יאמר לנאשם: הורשעת על פריצה, ועכשיו נדון על מידת העונש ובעוד חדש אשלח לך את הניסוקים. החיוב לקרוא את ניסוקי ההרשעה בו במקום מחייב את השופט להציג קודם כל את הענין בפני עצמו. כלומר, אין השופט יכול להסתפק בהרשמות שיש להרשיע את הנאשם ולחשוב תוך שלושים יום מדוע הרשיע אותו. לדעתי, מוטב להשאיר בעינו את ההסדר הקיים, לפיו צריך שהניסוקים יהיו לפני השופט בטרם הוא מודיע על הכרעת הדין. השופט יכול לקרוא את הניסוקים ולחשוף את עצמו לעיני הציבור. נכון שחסכון בזמן הוא מטרה יעילה, אך לענין זה צריך בנת המשפט להקדיש חלק מהזמן העומד לרשותו. במלים אחרות, לא הייתי מחדש הסדר זה שלפיו אפשר לתת באחור את ניסוקי ההרשעה. אני אף הייתי מתנגד לזה.

אשר לשאלה מה צריך להקדים לפה, לא

הייתי מתנגד שנכתוב באופן כללי כי גם הודעה על זיכוי וגם הודעה על הרשעה יהיו בהתחלה.

מכל מקום צדק חבר-הכנסת הלוי באשרו שהרחבת פעיף 14 אינה גוררת אחריה הרחבת

היורף י. גולדשמידט:

פעיף 15.

ג. האוזנר:

לא היה בכוונתי להציע שאפשר יהיה להרשיע את הנאשם ואחר-כך לתת את הניסוקים. "שעה שבית המשפט מוציא מפיו את הדיבור: "אכן אני מוצא את הנאשם אשם" צריך שהניסוקים לכך יהיו כתובים ויהיו בתיק, ולא אחרת. השאלה היא אם השופט צריך לקרוא את כל הניסוקים או שהוא יוכל לומר לצדדים: שמעתם עכשיו את התוצאה. אתכם יכולים לקרוא את הניסוקים שבתיק, ואשמע את הטיעון לעונש בעוד שעה-שעתיים. כך יחסוך השופט לעצמו שעה או שעתיים של קריאה.

אני בעד עיקרון הפומביות, אבל איני חושב שצריך לעמוד על עיקרון זה בכל מקרה ומקרה. בית המשפט יכול לומר כי מקרה מסויים מחייב קריאת הניסוקים, ומקרה אחר אינו מחייב קריאת הניסוקים ואפשר להפנות את הצדדים לתיק. הפומביות טובסחת על-ידי כך שהאישום ושמיעת העדים הם בפומבי. הניסוקים פתוחים לציבור ואינם בגדר סוד. זה תיק מתיקי בית המשפט. אולם אני מאד בעד חסכון בזמן, ואם דרך זו אוכל לאפשר לנו חסכו בזמן, אני בעד זה שנבסה ללכת בה.

אני עז מאד לניסוקים שהושמעו. לניסוק של חבר-הכנסת הלוי יש תרופה פשוטה. הענין אינו צריך להידחות לזמן רב. בו ביום ישמע בית המשפט את הטיעון לעונש אחרי שיהיה סיפק לצדדים לעיין בתיק. ואילו הניסוק העקרוני של פרופ' ידין, כל הכבוד לניסוק זה, אבל צריך קודם כל להבטיח את מקסימום העבודה של בית המשפט.

י. ה. קלינגהופר:

אתי יחס רק לשאלה אם להקדים גם את ההודעה על ההרשעה. אני מהסס קצת לקבל את הרעיון הזה, כי בזיכוי הנאשם מטוהר ויודעים שאינו אשם, אבל כאשר מקדימים הודעה שהנאשם אשם, יש לכך כל מיני גורמים: מצד אחד, יש אשמה חסורה, כנדה; מצד אחר, יש הרשעה שהיא טכנית גרידא, ויש גם הרשעה שהיא ספק טכנית, ספק מהותית, עם גסיבות מקילות. מה ידוויח הנאשם אם יידע מיד שהוא הורשע? יכול מאד להיות שיבהילו אותו, יפחידו אותו ויצערו אותו ללא צורך, כי אחר-כך יסתבר מן הניסוקים שבית המשפט גילה אהדה רבה כלפיו בגלל שהנסיבות היו לסובתו, אלא שמחמת הכתוב בחוק ראה עצמו נאלץ להרשיעו. את הדברים האלה הייתי רוצה שהנאשם ישמע קודם להודעה הסתמית בדבר הרשעתו. ואם זה ניסוק פסיכולוגי, כפי שאמר פרופ' ידין, ראשית כל זה ניסוק פסיכולוגי לגיטימי. אבל לדידי זה לא רק ענין פסיכולוגי, אלא גם ענין רציונאלי.

ב. הלוי:

אני חוזר בי מהצעתי ומקבל את ההגמקה של חבר-הכנסת קלינגהופר כי יש בה כדי לשכנע. כאשר הושמע רק הניסוק של ההתפרעות לא השתכנעתי בצדקת הצעת משרד המשפטים, אך הניסוק הנוסף של חבר-הכנסת קלינגהופר משכנע, כי יש מקרים בהם ההכרעה

ב. הלוי:

היא יותר משפטית-טכנית. אני מסכים להצעה הנוספת של חבר-הכנסת קלינגהופר למחוק את המלים "מכל אשמה".

א. ירון: די שנכתוב "זיכה אותו" כפי שכתוב בחוק המקורי.

היו"ר י. גולדשמידט: אם כן, יש הסכמה למחוק את המלים "מכל אשמה" המופיעות בסעיף 14. נצביע על סעיף 14 כמוצע על-ידי ועדת המשנה.

ה צ ב ע ה

ההצעה לאשר את סעיף 14 כמוצע על-ידי ועדת המשנה, תוך מחיקת המלים "מכל אשמה" - נתקבלה

היו"ר י. גולדשמידט: נעבור לסעיף 15.

א. ירון: השאלה אם התיקון בסעיף 15 נחוץ עדיין אחרי שמחקנו את המלים "מכל אשמה" בסעיף 14.

י. קרפ: בסעיף 165 המקורי כתוב "... לתת את נימוקיו תוך שלושים יום מיום קריאת הכרעת הדין ולהמציא את לבעלי הדין בכתב או לקראם בפומבי". אפשר להתרשם שהכתוב כאן מתייחס רק למקרה שבית המשפט דחה את קריאת הנימוקים, בעוד שהסעיף מדבר בשתי אפשרויות בלתי תלויות זו בזו: מצד אחד, האפשרות לקרוא בפומבי את הנימוקים או למסור אותם בכתב, ומצד אחר האפשרות לקרוא מיד את הנימוקים או לאחר זמן. אלה שני דברים נפרדים, ואת זאת מבהיר הסעיף החדש בכך שהוא מבדיל בין זמן מתן הנימוקים לבין צורת מתן הנימוקים.

היו"ר י. גולדשמידט: חבר-הכנסת האוזנר הציע לבטל את הקריאה תוך מתן שהות קצרה לצדדים לעיין בדברים הכתובים. זו הצעה לשחרר את בית המשפט והציבור מהצורך בקריאת הנימוקים.

י. ה. קלינגהופר: אני מבין שהנימוקים בשלמותם לא יקבלו פומבי. בית המשפט יקרא תחילה רק תמצית מהם.

ג. האוזנר: - לא תמצית. הוא יקרא את התוצאה, את הכרעת הדין, והתיק יהיה פתוח לפני הצדדים.

היו"ר י. גולדשמידט: האמת היא שהצעת חבר-הכנסת האוזנר היא די מהפכנית. אפשר כמעט לטעון שזה נושא חדש.

ב. הלני: בסעיף 164 כתוב ההיפך: "בתום בירור האשמה יחליט בית המשפט בהחלטה מנוסחת בכתב (להלן - הכרעת הדין) על זיכוי הנאשם, או, אם מצא אותו אשם, על הרשעתו; בית המשפט יקרא את הכרעת הדין על נימוקיה בפומבי, יחתום עליה ויסמנה בתאריך הקריאה". זו תהיה סטייה מעיקרון זה.

א. ירון: לכן כתוב בסעיף 165 המוצע: "על אף האמור בסעיף 164".

ג. האוזנר: אני מסכים שהדיון בהצעתו צריך היה להתקיים בוועדת המשנה, ואם הצעתו לא התלבנה שם, אולי אין מקום להעלותה כאן. בזמן האחרון הייתי עד לבזבוז זמן. השופט קורא את הנימוקים במהירות, כאילו כדי לצאת ידי חובת החוק, והצדדים אין תופשים בלאו הכי את מה שנאמר, אולם זמן הלך לאיבוד. אם חברי הוועדה סבורים שאיננו ערוכים לדיון זה, כי ההצעה לא עברה את המסגרת של ועדת המשנה, אני מסיר את הצעתי.

ב. הלוי:

ענין זה הוא בגדר טים עמוקים.

היו"ר י. גולדשמידט:

אם כן, הצעה זו יורדת. לגבי סעיף 15
עצמו לא היו ערעורים.

י. סרפ:

צריך רק למחוק את המלים "מכל אשמה"
ברישה של סעיף 165, כפי שעשינו בסעיף

164.

הוחלט:

לאשר סעיף 15, תוך מחיקת המלים
"מכל אשמה" המופיעות ברישה.

ב. הלוי:

אני מבקש רשות להתבטא בקשר לסעיף 13.
אם הוועדה לא תסיים היום את הדיון בחוק,
אבקש להתייחס לסעיף 13. על כל פנים ארשום לי הסתייגות בקשר לסעיף זה.

היו"ר י. גולדשמידט:

סיימנו כבר את הדיון בסעיף 13 וגם
הכרענו בהשגתו של חבר-הכנסת ארזי. הצענו
מספר שינויי עריכה, אך מבחינה מהותית לא חל שינוי בסעיף. לאחר שנקבל
ניסוח סופי של סעיף 13 ייתכן שתיתן עוד הזדמנות להתייחס אליו.

סעיף 16

י.ה. קלינגהופר:

גם בסעיף זה יש למחוק את המלים
"מכל אשמה".

הוחלט:

לאשר סעיף 16 תוך מחיקת המלים "מכל
אשמה".

סעיף 17

היו"ר י. גולדשמידט:

בוועדת המשנה הועלתה הצעה לכתוב גם
כי בית המשפט לא יהיה רשאי לגזור
שלילת רשיון נהיגה לצמיתות שלא בנוכחות הנאשם. הצעה זו הוגבלה לשלילת
רשיון לצמיתות, ולא לשלילת רשיון לשלושה חדשים או לשלוש שנים, למשל.
אנו צריכים להכריע בשאלה זו.

י. סרפ:

הצעתנו היא להשאיר ענין זה לבית המשפט.
הדבר היחיד שאנו רוצים למנוע מבית
המשפט הוא הטלת עונש מאסר שלא בפני הנאשם, כי התוצאות הן סיידיות: יש
לבצע את המאסר מיד. אשר לשלילת רשיון, אם יוצאים מתוך הנחה שבית המשפט
יכול לשלול רשיון למשך חודש או שנה שלא בנוכחות הנאשם, איני רואה מדוע
אין לאפשר לו לעשות כן גם כשמדובר בשלילת רשיון לצמיתות, והרי יש לנאשם
אפשרות לבקש ביטול פסק-הדין כי הוצא שלא בפניו או לערער על פסק הדין
עצמו, כפי שמערערים על כל פסק דין. ענין המאסר נראה פשוט חסור יותר
משלילת רשיון.

א. ירון:

גם החוק הקיים כולל הוראות האומרות
שאין להטיל מאסר שלא בנוכחות הנאשם,
אך אינו כולל איסורים אחרים בתחום זה.

י.ה. קלינגהופר:

זו בעיה הרבה יותר כוללת ומקיפה.
שלילת רשיון נהיגה היא אמצעי אחד
בלבד מבין האמצעים הרבים שנקבעו בחוקים אחרים. איני מבין רחמנות זו
כלפי הנהגים, לעומת היחס המחמיר כלפי בעלי עסקים, למשל. נביח שאדם
שיש לו רשיון לנהל עסק - לא קיים את אחד התנאים הרבים של הרשיון,
וכתוצאה מכך הודשע על-ידי בית המשפט. לפי חוק רישוי עסקים יכול בית
המשפט לצוות, שלא בנוכחות הנאשם, כי לא יעמוק עוד במקצוע.

היו"ר י. גולדשמידט:

אני רואה שאין תמיכה בהצעה שהועלתה
בוועדה המשנה, ואם כן, אנו מאשרים

את סעיף 17 כמו שהוא.

הוחלט:

לאשר את סעיף 17.

הישיבה ננעלה בשעה 11.15.